

3
СТОР.

Ювілейні одкровення
Володимира Смоланки

4-5
СТОР.

Три чвертьстоліття,
три історії, три любові

7
СТОР.

Вікторія Мавроматі
дві освіти в альма-матер

Що я бачу зі... стін **УжНУ?**

Альма-матер — 75!

Чому не з вікон — думаєте ви? Я теж ставила собі це питання, коли почувала, яке завдання слід виконати для наступної пари з філософії масової комунікації. Знаєте: це нагадає смак морозива із солоною карамеллю чи шоколаду із сіллю або перцем — спочатку поцілюване скептицизмом обличчя, а потім усвідомлення виходу із зони класичного комфорту, що компенсує відчуття екзотичності ситуації. Так було і з есе. Воно перевернуло моє життя, додало в журналістські тексти забарвлення сміливості та розуміння безмежності обмежень. Але перед тим...

Довгі хвилини творчих мук (випита філіжанка кави, знищена половина пачки печива, організовані кілька телефонних розмов, прибирання в кімнаті... та ще довгий список поклоніння її величності, Прокрастинації) — і на чистому «вордівському» файлі ноутбука стали з'являтися перші ластівки, себто літери. Насправді перед тим я працювала над магістерською в бібліотеці, чула церковні дзвони, дивилася в очі (чи то душу!) старовинним виданням. Тому зі стін університету вгледіла на рідному виші гриф «охоронець національної культури». Культура — донька духовності, а духовність народжена й особливим географічним розташуванням «бамівського» корпусу альма-матер: між двома монастирями. Свідectво про народження того

есе мені видав рідний «Погляд» у № 4 (197) за 28 квітня 2017 р. Тепер хочу продовжити роздуми та вплести в коси 75-річного вишу нові стрічки емоцій.

УжНУ — той, хто змінює! На краще! З усіх, хто до нього причетний, робить удосконалену версію особистості. До того ж залишається провідником струму справжньої любові: до викладання, навчання, зрештою, навіть до прибирання коридорів чи аудиторій альма-матер. Як в одному з віршів зауважує закарпатська поетеса Надія Панчук, «любов таки із категорій вічних, // їй не страшні ні прокляття, ні глум — // вона родилась в обертах космічних, // а ми лише // про-водимо той струм».

Гляньте на фото хімічного факультету. Що бачите з його стін? Тисне обмеження? Бо ж, на перший погляд, стіна — вправно організована спільнота цеглин. Якщо при-мружитись (але вже не очима, а серцем), то плінфа розшифровує нетаємне послання предків. Його чудово описує Марія Зубрицька в передмові до «Ідеї університету»: «Університет упродовж восьми сторіч свого розвитку був спільнотою, яка всіх своїх членів єднала передусім духовно і пропагувала наукове пізнання». Акуратно закладені цеглини корпусу — уособлення класичної ідеї вишу як скарбника знань. Утім, час обвітрував будівлю, ставив перед

нею нові завдання: не просто втриматися, а витримати природні та штучні катаклізми й, маючи позаду 75 років, залишатися сучасною альма-матер, уміти зацікавити студентів. Вік тут ні до чого! Це ж — немов слухати історії дідуся, котрий пригадує службу в армії; вірші, яких навчив ще його дідусь. Схоже й опановувати фундаментальні дисципліни, бо на їх цілющих освітніх властивостях вирости покоління справжніх гуру закарпатської науки. Так і той скарбник знань у нинішньому розумінні повинен перетворитися на мотива-тора для людського самопізнання, формування високодуховної особистості.

Якщо традиційно дивитися з вікна, то цієї дивовижі не побачити, мов і власних вух без дзеркала. У простий, але величний, архітектурний ансамбль лаконічно вписуються аркоподібні вікна. Одні, відчинені, акумулюють знання, із доступом до яких труднощів не виникає. Інші, замуровані, символізують: аби досягнути глибини свого фаху чи самопізнання, слід працювати з архівами, перечитати безліч доступної літератури, послухати носіїв досвіду, урахувати виклики новітнього часу, усе проаналізувати, систематизувати й приправити власною перцепцією.

І зрештою, гляньте на дах хімічного факультету. Місія такого покриття — захищати охоронця знань від дощів, снігів,

натомість всотувати лише промені сонця й дарувати тепло знань тим, хто цього забажає. Адже за словами англійського кардинала, теолога Джона Генрі Ньюмена, виш є школою найрізноманітніших знань, яку творять наставники та вихованці в усьому світі. А квінтесенцію університету зводить до осередку для безпосереднього спілкування та циркуляції думки в масштабах країни. УжНУ, у якого позаду майже 27 400 днів історії, продовжує жити за класичними канонами із сучасними лейтмотивами, що змінюються всімдесятьв'яте. Альма-матер є тим місцем на кораблі буття, де нам комфортно й де можна дозволити собі навіть дивитися на виш не через вікна, а відчувати його просто зі стін...

Мій університете! В уяві (у реально-сті просто не подужаю:) задуваю одразу 75 свічок та загадую одне бажання: і надалі бути маленькою частиною Тебе — великого екіпажу під назвою «УжНУ»! Із Тобою зовсім не страшно пливати морем життя, бо за штурвал Ти давно поставив духовність, яка спонукає шукати щоразу свіжіші оновлення операційної системи власних цінностей: із виправленими помилками, удосконаленим дизайном пріоритетів та необмеженими можливостями! Зі святом, рідний... :)

Мирослава ГАРАЗДІЙ,
«Погляд».

Виставка від чехів, візит від угорців, історична спадщина від українців Хто і що дарував УжНУ-ювілярові?

Найбільший виш Закарпаття таки урочисто відсвяткував свої 75! Не настільки масштабно, як мріялося й планувалося, утім, свято вдалося навіть попри карантин. Головне ж — не розмір подарунка, а щирість душі під час передавання презенту.

Альма-матер кожен любить по-своєму. Хтось до її 75-ліття приурочує книжки, хтось — виставки та конференції. Експозицію «Уродженці України — чехословацькі воїни на полях Другої світової війни» підготувало Генеральне консульство Чеської Республіки у Львові. Присвятили спеціальні стелажі історії та долям українців, які воювали у складі чехословацьких військових формувань під час Другої світової війни.

Ідеться про представників різних національностей, котрі проживали тоді на території України. Павел Пешек, генеральний консул Чеської Республіки у Львові, приїхав на день народження УжНУ, аби відкрити виставку. Зауважив: «На основі усних доповідей, які збрала чеська організація «Post Bellum», ми й сформували цю експозицію. Вона містить короткі оповіді про уродженців України, зокрема з колишньої Підкарпатської Русі, у життєві шляхи котрих так чи інакше врізалася війна». До слова, гість радо відгукується

про співпрацю з нашим вишем, що триває кілька років, а чи не найвагомішим моментом партнерства називає поновлення в Ужгородському національному університеті чеського лекторату.

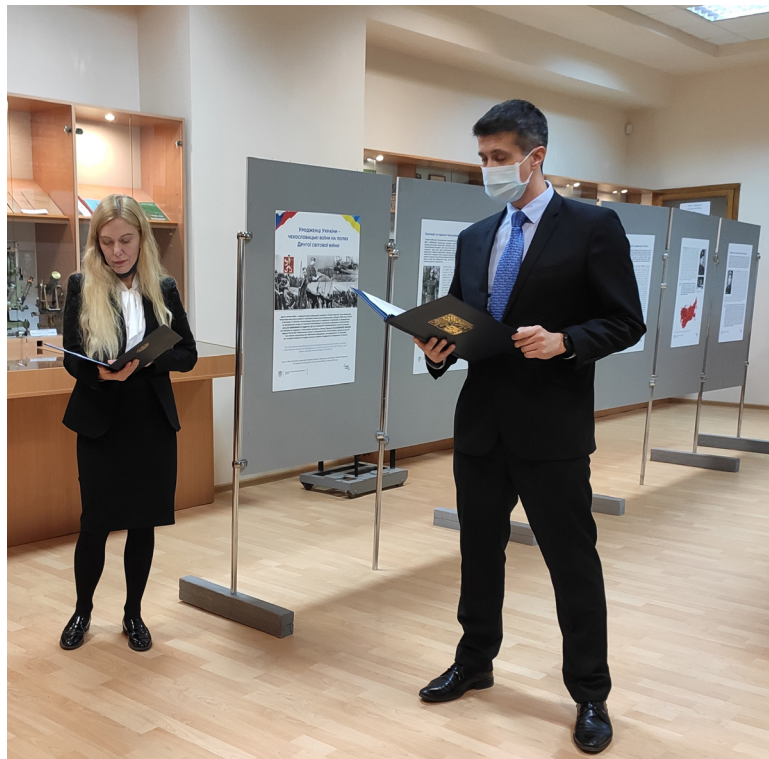
На відкриття виставки завітав і консул Угорщини в Ужгороді Томаш Беззег. Наголосив: хоч закарпатцям доводилося воювати по різні боки барикад, та вони завжди відстоювали насамперед рідну землю і її духовні цінності. «Домівка, родина, бажання жити й працювати на батьківщині, прагнення до миру, уміння поважати історичні цінності інших. Важливе завдання нинішнього заходу — аби нащадки з нашою допомогою запам'ятали: боротися потрібно одне за одного, а не одне проти одного», — мовив Т.Беззег.

Виставку експонуватимуть у залах Археологічного музею УжНУ ім. професора Едуарда Балагурі впродовж жовтня та листопада. Музей працює з 8:00 до 17:00. Охочі мають час, аби докладніше ознайомитися з матеріалами. Утім, із дотриманням карантинних вимог.

Продовжили святкування (долучалися до заходу представники з різних куточків Європи і безпосередньо, і в онлайн-форматі) міжнародною науково-практичною конференцією «Військові меморіали і поховання — наша

спільна європейська історична спадщина». Це тема, яка об'єднує багато держав і поколінь. Удалося накопичити чимало фактичного матеріалу, а тепер настав час поділитися ним, каже один зі співорганізаторів конференції Юрій Фатула, доцент факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки альма-матер і голова ГО «Memento bellum», яка займається пошуком та відновленням військових цвинтарів, передусім — Першої світової війни. «На підставі архівних даних доказова база розширилася до вагомості кількості вже відомих нам військових цвинтарів, карток похованих солдатів, тому настав час офіційно показати напрацювання. Як бачимо, безпосередня й дистанційна участь високодипломатичного корпусу й фахівців із чотирьох європейських держав свідчать: тема знаходить свого учасника».

Наступного конференційного дня учасники вирушили до Синевирської Поляни (Міжгірщина), де офіційно відкрили пам'ятник полеглим воїнам на військовому цвинтарі Першої світової війни. Усе це — частина заходів. Проректор УжНУ Мирослава Лендзель розповіла: «Святкування тільки стартують. Серія урочистостей триватиме онлайн через карантинні обмеження завдяки сайту

Мирослава Лендзель та Павел Пешек під час відкриття виставки в Археологічному музеї УжНУ ім. професора Едуарда Балагурі

вишу, де, зокрема, започаткували проєкт з історії альма-матер — розповіді про факультети. Розпочали з історії та міжнародних відносин, оскільки істфак колись був одним із фундаторів нашого ЗВО. Ще напередодні організували в онлайн-режимі масштабну конференцію філологи з участю різних країн світу».

Іншу частину урочистостей до 75-річчя попередньо перенесли на весну. Доти стежимо за результатами клінічних випробувань і бережемо себе! Коли ж епідеміологічна ситуація покращиться — разом із вишем відсвяткуємо масштабніше...

Мирослава ГАРАЗДІЙ,
«Погляд».

Він — один із перших!

Життя фізичного в історичній перспективі

Фізика, хімія та математика — триада, яка об'єднала зусилля ще в 1946-ому, аби відкрити кафедру фізики і математики для забезпечення навчального процесу з фізико-математичних дисциплін на біологічному, медичному та хімічному факультетах.

У 1950 році створили фізико-математичний факультет, у складі якого почало функціонувати фізичне відділення. Ставили за мету готувати викладачів фізики й математики для шкіл та середніх спеціальних закладів.

Уже як самостійний підрозділ УжДУ, фізичний факультет почав функціонувати з вересня 1966 р. І не дарма, адже набір становив 150 абітурієнтів.

Фізфак творять його люди. Викладачі — зокрема. Так, молоді талановиті фахівці відкрили осередки академічної та галузевої науки, вишівські наукові підрозділи — Інститут фізики і хімії твердого тіла, проблемні лабораторії з фізики електронних зіткнень, фізики напівпровідників, лабораторію космічних досліджень, зрештою, нові кафедри. Щодо останніх, то спочатку їх було чотири —

будови речовин (перейменованої в 1969 р. на ядерної фізики), теоретичної фізики, оптики, фізики напівпровідників, а ще станції спостережень за штучними супутниками Землі.

У 1968 р. заснують кафедру квантової електроніки, біофізики та оптики. На останній активно проводили астрофізичні дослідження.

У 60-их та на початку 70-их років на кафедрі фізики напівпровідників розгорнули комплексні дослідження з фізики твердого тіла та фізики напівпровідників. У 1972-ому у зв'язку з успіхами досліджень створюють нову кафедру — фізичних основ мікроелектроніки. Того ж року до її складу ввійшла кафедра біофізики, а згодом, у 1991 році, була перейменована на кафедру твердотільної електроніки. У 1992 р. на базі Проблемної лабораторії організовано Науково-дослідний інститут фізики і хімії твердого тіла (НДІ ФХТТ).

А ще кафедра ядерної фізики заклала міцний фундамент для наукових досліджень із фізики фотоядерних реакцій. Розвиток названого підрозділу фізфаку сприяв створенню в Ужгороді визнаного в наукових колах третього (після Харкова та Києва) ядерного наукового центру України.

На 60-і роки припадає формування на факультеті двох основних спеціальностей. Мова про «Фізiku» (фізик-викладач на педагогічному та фізик-інженер на науково-виробничому відділеннях), «Радіофізику і електроніку». У 1988 р. на фізфаку відкривають нову спе-

ціальність — під назвою «Фізика і технологія матеріалів і компонентів електронної техніки». Із 1998 р. вводять систему спеціальностей і спеціалізацій відповідно до модерних тоді вимог реформи вищої освіти України переліку напрямів підготовки фахівців із вищою освітою. Запроваджують дві інженерні спеціальності — «Фізична і біомедична електроніка» (інженер електронної техніки) та «Прикладна фізика» (із двома спеціалізаціями — «Фізико-технічна експертиза та комп'ютерна фізика», «Інформаційні технології»). Це спонукало до створення в 1999 році кафедри прикладної фізики.

Сьогодні в структурі факультету — шість випускових підрозділів, а також Науково-дослідний інститут фізики і хімії твердого тіла, Проблемна науково-дослідна лабораторія фізичної електроніки, Лабораторія космічних досліджень. Плідно співпрацює з факультетом Інститут електронної фізики НАН України (Ужгород).

Фізфак за 70 років розвитку підготував понад 7 тисяч висококваліфікованих спеціалістів.

А ще славиться активністю в громадському житті. Зокрема, студенти організовують День Архімеда, День фізики, День першокурсника, змагання команд КВК, різноманітні тематичні вечори відпочинку, зустрічі з цікавими людьми тощо. Активно розвивають у підрозділі спорт. Навіть ветерани-викладачі мають окрему команду з волейболу, а колективи наставників і студентів — багаторазові призери, зокрема й переможці, університетських спартакіад.

Потужний фізичний факультет і в міжнародній співпраці, адже систематично контактує з більш ніж 40 університетами та провідними науковими центрами світу. У рамках міжнародних програм підтримки фундаментальних досліджень (MAGATE, ЄВРО-ATOM) та колективних грантів від INTAS, SCOPES, NATO, COPERNICUS представники фізфаку разом із зарубіжними колегами виконували 17 наукових проєктів. Крім того, понад 30 міждержавних наукових ініціатив реалізовано з ученими Франції, Індії, Угорщини, Болгарії, Словаччини, Литви, Туреччини, Росії, Білорусі.

У національному масштабі результативно є співпраця з провідними вітчизняними університетами (Київським, Львівським, Чернівецьким, Одеським, Донецьким) та відомими науковими центрами, зокрема з Інститутом теоретичної фізики ім. М.М.Боголюбова, Інститутом фізики, Інститутом математики, Інститутом металофізики, Інститутом фізики напівпровідників, Інститутом хімії поверхні, Харківським фізико-технічним інститутом, Інститутом фізики конденсованих систем, Інститутом спектроскопії та іншими.

Звичайно, із такими історією й набутками фізфак матиме майбутнє. Тим паче, що в чомусь правий і британський учений Ернест Резерфорд: «Наука буває двох видів — фізика й збирання марок» :).

Тетяна ЛЕСЮК,
«Погляд».

За старання — відзнаки

Сучасну історію альма-матер пишуть, зокрема, студенти — 14-тисячне ядро УжНУ. Найстаранніші представляють виш на всеукраїнському та міжнародному рівнях, примножують здобутки й отримують винагороди. Скажімо, у першому семестрі 2020—2021 навчального року десятеро ужнівців, котрі продемонстрували відмінні знання й активність, здобули іменні виплати. Марія Галас, Володимир Добощ, Георгій Жук, Альбіна-Іванна Мотильчак відзначені стипендіями Верховної Ради України; Таїсія Бобик, Поліна Малеш, Віра Мойсюк, Михайло Ньорба-Бобиков — Президента України. Академічну стипендію імені В.М.Чорновола присуджено Ользі Брайлян, а М.С.Грушевського — Тетяні Гецько.

Крім того, МОН оприлюднило підсумки Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із галузей знань і спеціальностей у 2019—2020 н. р. І тут наших не бракує! Антоніна Симулик виборола диплом І ступеня в «Соціальній роботі» (науковий керівник — доцент Руслан Жиленко). Поліна Малеш під керівництвом професора Сібілли Булеци стала лауреаткою в галузі права (диплом ІІ ступеня). Третє місце в конкурсі «Суднобудування та водний транспорт» (секція «Економіка та менеджмент на водному транспорті») посіла Анна-Марія Булеца (науковий керівник — доцент Віталій Герзанич). «Бронза» також у Михайла Брусьо під наставництвом викладача Мар'яни Сабадош (конкурс «Фізична терапія, ерготерапія»).

Нехай молодь УжНУ й надалі поповнює скарбницю здобутків! **«Погляд».**

Володимир Смоланка: «А це дасть тільки класичний університет, яким і є УжНУ!»

Як почувається виш у 75 років? Мабуть, чи не найкраще про це знає його керівник. Адже тільки ректор як справжній лікар може відчувати роботу кожного основного нерву складного організму альма-матер. Отож ювілейний вектор цього інтерв'ю був визначений.

— Володимире Івановичу, американський журналіст Генрі Менкен свого часу сказав: «Університет — заклад, призначений для того, щоб діти піднялися на вищий щабель у суспільстві, ніж їх батьки». Наскільки Ви погоджуєтеся з такою думкою?

— Повністю погоджуюся. Це постає з реалій: час диктує завдання вищої, ніж досі, складності, і їх наступні покоління повинні успішно вирішувати. На простих речах у житті бачимо: молодь, навіть малеча опановують гаджети та інші інновації швидше за людей середнього чи літнього віку, а тому досягнуть, без сумніву, більшого. І все об'єктивно — інакше прогресу людства не буде.

— УЖНУ вже 75 років. Що для Вас криється за таким відрізком історичного часу?

— Наш університет створено відразу після завершення Другої світової війни. Тоді не було ні викладацьких кадрів, ні потрібної матеріальної бази. Отож

виш розвивався завдяки людському потенціалові різних міст Радянського Союзу, а також місцевих випускників університетів Відня, Праги, Будапешта. А з початку 1950-их років розпочали підготовку в аспірантурі вже свої випускників, котрі згодом вплилися в академічне середовище, стали в майбутньому основою професорсько-викладацького складу. Упродовж цього часу в альма-матер створювали різні освітні напрями, наукові школи, зміцнювали матеріально-технічну базу. У результаті в нашому краї створено потужний заклад, який є згустком інтелекту, центром освіти, науки та інновацій, одним з осередків культурного буття та інших сфер діяльності. УжНУ — заклад із високим потенціалом розвитку, рівнем академічного спілкування, комфортне середовище, що теж, звичайно, важливо. Для мене все це багато важить — адже практично вся моя професійна частина життя пов'язана з рідним вишем.

А з чим у вас асоціюється рідний виш?

М оє студентське життя стартувало 2015 року, із вражень від чудового святкування ювілею університету. А тепер завершую магістратуру, і знову на урочистій ноті — УжНУ виповнюється 75.

Після навчання в аль-ма-матер можу сміливо пи-

— Коли університет святкує ювілейну дату, мимоволі завжди хочеться зазирнути в його минуле. Що в ньому переважно бачите?

— Насамперед позитивне: успіхи, які були на кожному етапі розвитку університету. Поставали різні проблеми, але їх завжди долали.

— Які б найбільші досягнення УжНУ виокремили за весь період існування закладу?

— Одразу важко виділити.

Позаду ж – 75 років!
Насамперед спадає
на думку: основним
досягненням є побудова
системи високоякісної
освіти. Сьогодні маємо
20 факультетів, 2 навчально-
наукові інститути, де
здобувають фах понад
14,5 тисячі студентів.

У нас — різноманітні сучасні освітні програми. У науці найважливішим є створення відповідних потужних шкіл. При цьому з багатьох спеціальностей, на різних факультетах.

— Яким є УжНУ для Вас сьогодні у своєму розвитку?

— Бачу наш університет потужним закладом вищої освіти зі стабільним фінансовим становищем та матеріально-технічною базою, який готує фахівців високого класу, котрі володіють сучасними технологіями; формує вільних молодих людей, готових інтегруватися у відповідне фахове середовище, у суспільство після завершення навчання. УЖНУ — відомий науковий центр. Це одна з опор для поступу нашого краю та всієї України. Ми беремо активну участь у розробці стратегії розвитку регіону, генеруємо й реалізуємо чимало цікавих ідей як на національному, так і на міжнародному рівнях. До нас постійно звертаються як до експертного середовища.

— Університет у 100 років
уявляєте?

— Бачу його й надалі класичним університетом, елітним закладом вищої освіти, генератором нових знань із ґрунтовною міждисциплінарною підготовкою за багатьма спеціальностями, галузями знань. А ще — закладом вищої освіти з найвищим ступенем академічної свободи, який готує спеціалістів, здатних вирішувати масштабні завдання.

Загалом масові флешмоби — яскравий елемент університетських святкувань. Тож до визначної річниці запропонувала студентам назвати 100 слів, які асоціюються з альма-матер. Найчастіше згадували про пари, лекції, сесію. Також у топі — знайомства, друзі

Це повинен бути й дослідницький університет з орієнтацією на найактуальніші наукові дослідження, провайдер інновацій, науково-технічних розробок для потреб суспільства, центр громадського життя міста та всього нашого краю, орієнтований на найвищі досягнення.

— Відтоді, як стали ректором, сутність дня народження університету для Вас змінилася?

— Безумовно. Яка б не була дата, це привід призадуматися, проаналізувати досягнуте та накреслити плани, які потрібно реалізувати. Святкування стає ще вагомішим.

— Шкода тільки, що на заваді останньому стали карантинні реалії. Упораємося з ними?

— Так. Сучасний розвиток медицини приведе до перемоги над вірусом. Уже в найближчій часі вчені завершать апробацію вакцини, і вона загалом повинна попереджувати коронавірусне захворювання, як у минулому успішно вирішували проблеми багатьох інфекційних хвороб. Що стосується лікування Ковід-19: 6 жовтня в «New England Journal of Medicine» опубліковано результати міжнародної групи щодо успішного дослідження ефективності препарату «Ремдесивір». Уже нині препарат вносять до протоколів лікування коронавірусу. Просто потрібен ще певний час, щоб клінічні дослідження набули безповоротного значення.

— Таке ще запитання в контексті ювілею університету. Моя колега з редакції «запропонувала студентам назвати 100 слів, які асоціюються з альма-матер». Що самі запропонували б?

— Насамперед слова «УжНУ», «студент», «викладач», «освіта», «наука», «достойний рівень», «успіх». Подивіться на рейтинги, до яких не тільки я люблю апелювати. Скажімо, ректор Карлового університету професор Томаш Зіма, коли ми вручали йому диплом почесного доктора альма-матер, розпочав промову саме з інформації про рейтинг свого закладу. Так ось про нас: у рейтингу «Top-200» вітчизняних вишів посідаємо 11 місце. У рейтингу Webometrics – 14-е, у Scopus – 13-е. Таке ж серед українських вишів – у QS World UR by Region. Тобто за різними оцінками ми між 11–15 місцями. Рейтинги – не самоціль, але об'єктивно відображають нашу діяльність, стимулюють рухатися вперед.

— Чого б Ви побажали далі колективу Ужгородського на-

ціонального університету з нагоди 75-річчя?

— Подальших успіхів, енергії та честюлюбства для реалізації цікавих проєктів — з одного боку, а з іншого, — здоров'я, душевного спокою, хорошої атмосфери в трудових колективах, родинях, у колі друзів.

— Завершити наше інтерв'ю хочу тим, ким і починав, — Генрі Менкеном. Цей американський журналіст ще сказав: «Перед минулим — схили голову, перед майбутнім — засукай рукава». Якою повинна бути праця керівництва, усього колективу університету в найближчій часі, особливо в плані модернізації, щоб за 5 років ми могли з почуттям виконаного обов'язку зустріти новий ювілей альма-матер?

— Перед нами постає багато питань, викликів, адже стрімко розвивається система вищої освіти. Із запитами часу й суспільства потрібно йти в ногу. Удосконалювати навчальний процес, створювати цікаві освітні програми, які відповідатимуть новим вимогам сьогодення. І надалі необхідно вдосконалювати наукову базу, альма-матер повинні робити акцент на розвиток нових технологій, на міждисциплінарний розвиток.

Вагомими є імплементація їх результатів у виробництво через науковий парк УжНУ, стартап-центр, бізнес-інкубатор. Серйозне завдання – розширювати міжнародні зв'язки й надалі рухатися в освітньо-науковий європейський простір, реалізовувати спільні програми із закордонними колегами. Важливо, щоб, отримавши диплом нашого закладу, випускник міг працювати в будь-якому середовищі, був готовим до успішної побудови професійної кар'єри в різних країнах світу. УжНУ повинен успішно формувати сучасну високоосвічену, висококультурну, із розумінням здорового способу життя українську молоду людину. Притому наш випускник і надалі має бути фахівцем своєї справи, але поєднувати це із широким світоглядом та ерудицією. А це дасть тільки класичний виш, яким і є Ужгородський національний університет!

Володимир ТАРАСЮК,
«Погляд».

Науковій бібліотеці Ужгородського Три чвертьстоліття, три історії,

...Це були перші чотири стіни, які пригостили найсмачнішим сніданком вишівського життя. У день, коли я зі званням студентки переступила поріг альма-матер, отримала дебютні мозолі від незвично швидкого темпу конспектування лекцій і, звісно, завдання. Слід було ознайомитися з типами словників та законспектувати передмову. Розгубленість обійнялася з переживаннями розпочати роботу негайно, аби встигнути (хоч часу дали вдосталь!), і вони чимдуж повели до сакрального місця. За просторим бібліотечним вікном, здається, видно все місто, а затишна атмосфера читального залу скидається на домівку. У роздумах я й не помітила, як наближається бібліотекар Світлана Сlepньова. Вона першою підійшла до мене — дівчинки, котра ще вчора й уявити не могла, наскільки глобальні зміни починають ходити на побачення до буднів. Працівниця книгозбірні спитала, що саме потрібно. Але перед тим, як поспішити за виданнями, тихенько поклікала мене до... декоративного каменю й порадила сказати йому про свою мрію. Думки склалися в три слова: «Хочу вчитися на «відмінно». Може, то був збіг або матеріалізація помислів, але таки збулося. Тому, даруйте, про бібліотеку УжНУ писатиму занадто суб'єктивно. Вона — як матуся. Хіба неньку можна любити за критеріями об'єктивності?! :)

Будинок, що має душу

Люблю давньоримських філософів. Зокрема, Цицерона. Його цитата — «Будинок, у якому немає книг, подібний до тіла, позбавленого душі» — найлаконічніше пояснення важливості читання. А ще, як на мене, чудовий (хай буде оказіональний!) перифраз, аби описати бібліотеку. Це ж будинок із найбільшою кількістю видань, а отже, і будинок із найбільшою душею!

Мабуть, у дитинстві кожен малював схематичний дім мрії. Спочатку власне квадрат чи прямокутник як основу, далі вікна, двері й у кінці — ручка дверей з уявним ключем. Принаймні мої художні здібності мали такий сценарій. Якщо їх екстраполювати на книгозбірню, то тією відмикачкою є лю-

дина, котра наче зачинає споруду в згуртуванні задля єдиної справи. У нашому випадку це — збереження унікальних видань і, звісно, розвиток книгозбірні.

...Здається, у руках тримає дитину. Насправді ж директор Марія Медведь акуратно перегортає мініатюрні сторінки книжок-колібри. У двері читального залу з великоформатним виданням заходить заступник Вікторія Воробець. А візуальне порівняння (див. на фото внизу) промовисто нагадує: усе починається з малого. І нині солідна бібліотека з півтора-мільйонним фондом колись була крихітною. «Із 1945 року й досі книгозбірня розвивається. Вона стала найбільшою на Закарпатті, із величезною площею, комп'ютеризована. Усі квитки — електронні, а кожен користувач має свій кабінет у бібліотеці. Зберігаємо унікаль-

ні колекції, маємо масштабні фонди. Хоч ми — навчальний заклад, однак поряд із 650 тисячами одиниць навчальної літератури є й 800 тисяч наукової. Тому й виправданий статус саме Наукової бібліотеки УжНУ», — констатує М.Медведь.

Книгозбірня альма-матер, а тим паче для «своїх», — безперечно, золота. Але умовно її поділяють на три категорії, себто три любові. Та назва — більше формальність. Золотим фондом називають відділ стародруків, що розташований у колишній резиденції (видання, яким п'ять сотень років, збережені природним способом). Срібна колекція — фонди рідкісних книжок, що побачили світ у різних частинах світу з 1840 до 1917 років. І ще один срібний фонд — відділ краєзнавчої літератури «Карпати-

ка», де «живуть» унікальні (а то й останні з могікан!) свідки з карпатської історії.

«Бібліотека розміщена в усьому місті. Є 11 підрозділів, два величезні читальні зали. Крім того, створено всі відділи для повноцінного бібліотечного наповнення: від комплектування до зберігання. Сьогодні диктує умови, тому відкриваються й нові центри, як, скажімо, наукометрії (дослідження наукової активності вчених університету), — розповідає Марія Миколаївна. — Ми за допомогою комп'ютерних систем, які опанували, навчилися бути корисними сучасному читачеві, для котрого в пріоритеті — заощадження часу на пошуки. Та й власне вже вкусили хліба інновацій: цікаво та зручно. А головне — спрощує обслуговування користувачів».

Абонемент у спортзал... мозку

Якщо до читального залу деякі студенти можуть і не навідуватися, то двері з табличкою «Абонемент» відчиняв кожен. Бодай з обхідним листом! Бо ніде правди діти: молодь часто віддає перевагу диджиталізаційному способу здобуття знань і воліє читати або готуватися до занять зі смартфона.

...Я обожаю вдихати аромати книжок, які щойно принесли з якогось старого стелажу. Видання пахнуть деревом, а воно символізує життя. Життя нової історії, яка ось-ось почне свій шлях у закутках мозку, де шухляди пам'яті звільнені для художнього читання. Просила тут здебільшого зарубіжну літературу за навчальною програмою. Брала на 2 тижні, а коли не встигала дочитувати — чимчикувала, аби попросити про відтермінування. І це був такий собі постійний абонемент у спортзал для

мозку. 8 років тому я потрапила сюди вперше, а тепер з урочистим акцентом згадую своє життя в бібліотеці як частинку великої історії, хоч для останньої вісім літ — абсолютно не вік. Нині дещо змінилося, однак дух сакральності в книгозбірні оселився, мабуть, на всю вічність. Сакральності, бо тут, здається, просто настільки щільний струс повітря духовності, що злим помислом просто нікуди й просочитися.

А ще витає дух свята. 75-річчя Наукової бібліотеки УжНУ майже збіглося з професійним святом тих, хто трудиться в книгозбірнях. Ірина Лопіт, завідувач відділу обслуговування головного абонементу, працює в альма-матер 10 років. Зауважує: «Стараюся простежувати останні новинки сучасної літератури. Потім робимо замовлення, отримуємо його, комплектуємо. Ще в моїх обов'язках — відповідати за єдину базу «Читач». За електронними формулярами бачимо всіх студентів, котрі записані. Нині в базі бібліотеки — близько 15 тисяч читачів. І це лише студенти. Свої формуляри мають викладачі та інші працівники університету». Коли І.Лопіт ще сама навчалася — були звичайні, паперові, читацькі квитки. А ось працює з новітніми. Утім, пристосувалася легко. Бо усвідомлює: цього вимагає динамічне життя. «Ми — у третьому тисячолітті, життя не може залишатися без змін. Проте паралелі проводити варто. Скажімо, електронна книжка ніколи не замінить друкованої. Така моя позиція! Водночас мусимо розвиватися; без комп'ютера теж немає повсякдення. Тож я за нововведення (бо, до прикладу, обслуговування читачів тепер значно швидше й простіше), але зі збереженням давніх традицій :)>», — каже І.Лопіт.

Вікторія Воробець і Марія Медведь у читальному залі

національного університету — 75! три любові

Друга домівка

...Коли я готувала магістерську роботу, то жартома казала, що ночую у відділі краєзнавчої літератури «Карпатика». Любов почалася з першого погляду на книжкову виставку й із першої публікації про це для рідного «Погляду». Якщо ж говорити про відділ як другу домівку — однозначно він таким став для завідувача підрозділу Марії Чорній.

«Наступного року виповниться 40 літ, відколи працюю в бібліотеці. Якщо порівняти в цифровому еквіваленті із 75-річчям книгозбірні, — звісно, багато. Тут моє життя, у срібному фонді. Невипадково перегукується й зі Срібною землею, адже база підрозділу — краєзнавча література 1920—1930-их років. Ось стародруки, приміром, просто лежать, а мої видання «йдуть» у руки», — захопливо розповідає Марія Іванівна.

У відділі, до слова, часто бувають гуру крайової науки, а ще навідуються студенти, які цікавляться своїми родами, селами. Крім того, у «Карпатиці» зберігаються книжки 11 мовами (найбільше угорсько-, чесько- та латиномовних), тож коли якось заглянете сюди й побачите консула Чехії або Словаччини, які вдивляються в старовинну книжку із найширшим, майже дитячим захопленням, — не дивуйтеся! Сама це бачила! І відчувала просто щастя бути маленькою частиною великого університету.

Ще більше щастя можна відчувати, торкаючись підшивок старовинних газет. Тоді переповнює й гордість, що живеш

саме в цьому куточку світу, який за Карпатами сховав просто безліч дорогоцінних ментальних скарбів! Я була вражена, перечитуючи й аналізуючи періодику 1920—1930-их років. І потай нотувала в блокнот позиції, які варто почерпнути в колег-журналістів, котрі гострили словом медійне перо сто літ тому. У краєзнавчому відділі «Карпатика» зберігаються понад 100 періодичних видань 1920—1930-их років, 59 підшивок газет різними мовами. А ще — пропуски у світ великих досліджень. На очах М.Чорній без перебільшення стали науковцями чимало людей. Вона, мов матуся, «доглядала» за юними дослідниками, щоразу приносячи їм порцію нового матеріалу, який стане вагомим доповненням до кандидатської чи докторської робіт. «Так склалося, що під час переїзду з Капітульної до нинішнього приміщення перевезли дисертаційні дослідження. Їх близько 900. Найстаріше — Івана Орлая (1807 р.), написане латинською мовою, видане в Петербурзі, маленького формату. І буквально днями привіз найновішу дисертацію наш фізик. Тож спільно пишемо наступну сторінку історії далі», — мрійливо каже М.Чорній.

Щороку, у Всесвітній день бібліотек, Марія Іванівна виконує ритуал. Зі старих шаф дістає унікальні видання (приміром, із позолотою чи спеціальним замочком) і просить Усевишнього, аби дозволив ще й наступного року теж потримати в руках такі рідкісні книжки. Показати їх одноким чи й можливо, навернути до читання ще одного, досі апатичного, користувача...

Ірина Лопіт у головному абонементі

Мріяти, як це робить М.Чорній, обов'язково потрібно. Мріяти можна в книгозбірні, зачитавшись старих сторінок, або десь на зупинці, дістаючи захалявне видання. Погодьтеся: мріяти з книжкою цікавіше! І 75-річна Наукова бібліотека УжНУ — будинок із величезною кількістю літератури — продовжує акуратно підмрувувати цеглини своїх мрій. Бо знає: її точно підслуховує якийсь вільний чарівник...
Мирослава ГАРАЗДІЙ,
«Погляд».

Фото Мирослави ГАРАЗДІЙ і Володимира ТАРАСЮКА

Марія Чорній у краєзнавчому відділі «Карпатика»

Провідний вітчизняний учений

До 60-річчя від дня народження Йосипа Кобалю

Археологічна наука на Закарпатті має давню історію та славні традиції. Її творили чимало відомих учених, невтомних дослідників минулості. Серед тих, хто працює в новітній час, вирізняється Йосип Кобаль — добре знайомий у наукових колах археолог, а також краєзнавець, пам'яткознавець, музеєзнавець, педагог, патріот отчої землі та України загалом. Усе своє свідоме життя він демонструє відданість обраній справі. Із ним я знайомий майже чверть століття.

Йосип Васильович народився 7 жовтня 1960 року в напручуд мальовничому селі Квасово, що на Берегівщині. Добре вчився в школі. Відслужив строкову службу в армії. У 1981 — 1986 роках здобував фах на історичному факультеті нашого університету. Після закінчення вишу 30 літ працював у Закарпатському краєзнавчому музеї (Ужгород), де пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача відділу археології. Із червня 2017 року влаштовується до Рятівної археологічної служби Інституту археології НАН України (Львів). Крім того, деякий час викладав у Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці II (Берегово) та в УжНУ. За цей час багато чого досягнув, про що йтиметься далі.

Ще раз підкреслю: Йосип Васильович — знайомий археолог. Інтерес до цієї науки в нього виявився ще за шкільних років і став справою всього життя. Головну увагу приділяє дослідженню періоду бронзи (2700/2500 — 800 рр. до н. е.). А в територіальному плані це — Карпатський басейн і Північне Причорномор'я (науковим ке-

рівником була доктор історичних наук Софія Березанська). На основі докладного опрацювання різних джерел (насамперед речових) Й.Кобаль розкрив, зокрема, такі питання: історичні та економічні передумови встановлення зв'язків між вищезазначеними регіонами, культурні елементи внутрішньокарпатського походження на території Північного Причорномор'я, культурні елементи північночорноморського походження в археологічному контексті Карпатського басейну, хронологія й синхронізація культур та головні етапи розвитку взаємозв'язків територій, які досліджував, тощо. Потрібно наголосити, що вченому вдалося показати ці події на фоні загальноєвропейських етнокультурних процесів.

Логічним наслідком досліджень у згаданому напрямку став захист 1997 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту археології НАН України (Київ) кандидатської дисертації за темою: «Зв'язки населення Північного Причорномор'я з Карпатським басейном в епоху пізньої бронзи». Це дослідження схвально оцінила вітчизняна наукова громадськість. Додам: результати пошуків Й.Кобаль виклав у численних працях, частину з яких опублікував угорською, німецькою, польською та англійською мовами.

Наступний напрям пошукової роботи колеги — історія замків Закарпаття. Це, зокрема, Ужгородський, Мукачівський і Невицький. До речі, у співавторстві з Олександром Дзембасом нинішній ювіляр видав окреме дослідження «Невицький замок» (Ужгород, 2005). У студіях простежується літопис

фортифікаційних споруд та їх значення в суспільному житті.

Зверну увагу на той факт, що Йосип Васильович є знайомим дослідником Ужгорода. Тут він продовжує справу Петра Сиви (1894 — 1984). Висока фахова підготовка, невтомна працездатність, цілеспрямованість дозволили ґрунтовно вивчити більш ніж тисячолітню історію обласного центру. Науковець є автором солідного дослідження — «Ужгород відомий та невідомий» (Львів, 2003; 2008), яка вийшла в серії «Історичні місця України». Книгу написано на основі археологічних, писемних, фольклорних, етнографічних, образотворчих джерел тощо. Автор докладно простежив історію формування своєрідних господарських, етнокультурних, релігійних традицій Ужгорода та боротьбу закарпатських українців за збереження своєї ідентичності. Переконали: згадане видання яскраво презентує обласний центр Закарпаття й може слугувати цінним подарунком для гостей.

Колега є автором книжок про окремі населені пункти краю. Серед них: «Соломоново — село у межириччі» (Ужгород, 2012), «Квасово: село в тіні Лонту» (Ужгород, 2019) та «У долині древнього Ужа» (Ужгород, 2020). Акцентую на другій праці. Квасово — рідне село Йосипа Васильовича. Воно вперше згадується в грамоті від 24 червня 1295 року. Автор дослідив назву населеного пункту, геологічне минуле, указав на місцезнаходження корисних копалин, історію заселення й співіснування різних етносів та їх духовну спадщину. Науковець переконаний: праця сприятиме пізнанню й популяризації Квасова.

Й.Кобаль плідно працює й у галузі біографістики. Є автором численних наукових розвідок про таких дослідників історії краю, як Карой Мейсарош (1821 — 1890), Тиводар Легоцький (1830 — 1915), Антоній Годинка (1864 — 1946), Гядор Стрипський (1875 — 1946), Йосип Янкович (1878 — 1955), Елемір Зотлукал (1897 — 1960), Федір Потушняк (1910 — 1960), Костянтин Бернякович (1919 — 1983), Степан Пеняк (1927 р. н.), Едуард Балагурі (1931 — 2004), Василь Бідзіля (1936 — 1999), Іван Попович (1941 — 2003), Михайло Потушняк (1946 — 2009), Олександр Дзембас (1960 р. н.) та інших. Але най-

більше колега зробив у справі вивчення спадщини Т.Легоцького. Зокрема, уклав його «Бібліографічний покажчик...» (Ужгород, 1990), видав працю (німецькою мовою) «Тиводар Легоцький: сторінки його життя та діяльності» (Ужгород, 2006), організував і провів наукову конференцію «Скарби доби бронзи — проблеми інтерпретації» (Ужгород, 2006), присвячену вченому; неодноразово виступав на форумах із доповідями та повідомленнями про згаданого діяча. Ініціював надання Закарпатському краєзнавчому музею імені Тиводара Легоцького.

Крім того, Йосип Васильович є чудовим джерелознавцем та археографом. Цьому сприяє й знання кількох іноземних мов. А ще він — відомий педагог вищої школи. Нагадаю: колега працював на кафедрі суспільних дисциплін Закарпатського угорського педагогічного інституту імені Ференца Ракоці II (1996 — 2006) і був доцентом кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції УжНУ (2006 — 2009). Викладав курси: «Археологія», «Історія первісного суспільства», «Антропологія», «Етнологія» і спецкурс «Археологія Закарпаття».

Ювіляр вирізнявся ґрунтовним знанням фактичного матеріалу, який викладав логічно, послідовно, доступно. Із повагою ставився до студентів, але при цьому вимагав від них знання матеріалу, передбаченого навчальною програмою. Високий рівень підготовки, справедливості, принципівості, вимогливості — ті достоїнства, завдяки яким заслужив повагу й колег, і студентів.

Й.Кобаль відомий ще як перекладач. Переклав з угорської на українську понад десяток наукових праць. Серед них: «Коротка історія Угорщини» (Ніредьгаза, 1997), «Легоцький Т. Історичні колоски: Визначні пам'ятки природи та історії» (Ужгород, 1997), «До історії національних меншин Австро-Угорщини (XIX — поч. XX ст.)» (Ужгород, 2001), «Жаткович Ю. Боротьба Мукачівської греко-католицької єпархії проти впливу Егера» (Ужгород, 2008), «Фийнеш Е. Географічний словник Угорщини (опис населених пунктів Закарпаття середини XIX ст.)» (Ужгород, 2011), «Годинка А. Найвірніший народ» (Ужгород, 2013), «Токач П. Художник із Сазголомботти — Адальберт

Мартон» (Ужгород, 2014) тощо.

Ювіляр виявив себе й у громадській роботі. Тривалий час був членом редакційної колегії наукових збірників «Clio: történelem, honismeret, néprajz» (1996 — 2004), «Acta Beregsasiensis» (2001 — 2006) та редактором «Наукового збірника Закарпатського краєзнавчого музею» (2010 — 2015).

Потрібно наголосити, що Йосип Васильович є патріотом. Він непохитно залишається на варті української ідеї на рідному Закарпатті, відстоює суверенітет нашої держави, конкретними діями сприяє зміцненню духовності й національної свідомості.

Значними успіхами ювіляр завдячує коханій дружині — Олені Юліївні. Вона також закінчила історичний факультет УжДУ. Працювала в Закарпатському краєзнавчому музеї (останнім часом — завідувачем відділу історії). Досліджує династії баронів Перені в нашому краї. Вона є авторкою кількох десятків наукових публікацій, а також монографії «Рукописна спадщина родини баронів Перені у фондах Закарпатського краєзнавчого музею» (Ужгород, 1995). Із 2017 року викладає історію в Ужгородській угорськомовній середній школі № 10. Донька Лівія закінчила філологічний факультет нашого університету, працювала в Закарпатському обласному художньому музеї імені Йосипа Бокшая. Її чоловік Федір — учасник сучасної російсько-української війни. Мають п'ятирічного сина Яна. Онук є джерелом доброго настрою для дідуся та бабусі. Син Йосип також здобув фах історика, пише кандидатську дисертацію. А ще займається підприємницькою діяльністю.

Й.Кобаль підійшов до свого 60-річчя з вагомими науковими, педагогічними, перекладацькими здобутками. Віриться: наступний життєвий етап буде не менш плідним. Запорукою цього є високопрофесійна підготовка, працелюбність, невпинний потяг до нових пошуків, до розкриття таємниць минулого. Тож щиро зичу ювілярові доброго карпатського здоров'я й наснаги для подальшої праці на ниві вітчизняної історичної науки та краєзнавства. Із роси і води, колого та друже, на многії і благії літа!

Микола ОЛАШИН,
доцент УжНУ.

«Обереги криниці знань» від Василя Ільницького

Книжка «Обереги криниці знань» — збірка нарисів та інтерв'ю, які утворюють певну картину університету та показують зв'язкові ланки між фундаторами шкіл та молодшими колегами, котрі вже встигли зарекомендувати себе на всеукраїнському та європейському просторах. Видання Василя Ільницького, директор Інформаційно-видавничого центру УжНУ, заслужений журналіст України, присвятив 75-й річниці створення альма-матер.

Серед шановних співроз-

мовників В.Ільницького — цікаві особистості, котрі в різний час творили (і продовжують творити) історію УжНУ. Серед них: ректор Володимир Смоланка, проректори Ігор Студеняк, Ігор Король та чимало інших відомих постатей нашого краю.

Що не герой розповіді, то по-своєму особливий. Скажімо, автор знайомить читачів із першою на Закарпатті докторською медичною наукою Оксаною Ганич. Або ж зі студентом, аспірантом, доцентом кафедри

госпітальної хірургії, в'язнем ГУЛАГу й народним депутатом України Іваном Коршинським. А засновник, ексдекан і жива енциклопедія історії університету Іван Мешко?!

Власне В.Ільницький розповідає: «Спочатку не мав мети видати книжку. Якщо дивитися за хронологією, то можна простежити: деякі матеріали зроблені в 2018, 2017 роках... Я просто писав для нас, для сайту УжНУ. Це були інтерв'ю із цікавими людьми, коли для цього був інформаційний привід.

Університет — надзвичайно величезний колектив, родина, де дуже багато талановитих особистостей, котрі заслуговують на те, аби про них знали Закарпаття й Україна загалом».

Справді, кожен із підібраних героїв розповіді заслуговує на те, щоб постати перед читачем в окремому такому виданні. І саме завдяки книжці досвідченого журналіста про альма-матер знаймуть більше!

Ольга САБОВЧИК,
студентка
відділення журналістики.

Вікторія Мавроматі: «Дві освіти в УжНУ? Інших варіантів навіть не розглядала!»

Мати проблеми зі здоров'ям, пережити загально складні життєві колізії, після 15-річної перерви повернутися в спорт та ще й здобувати другу відповідну спеціальність. Таке випробування здатен пройти не кожен. Але Вікторія Мавроматі змогла.

Знайомтеся: наша героїня — прихильниця вільного бігу, яка обрала дві освіти в УжНУ. Спочатку навчалася на економічному, трудилася в банку. І тепер, працюючи в редакції газети «Карпатський об'єктив», теж займається маркетингово-фінансовими питаннями.

Утім, із часом захотілося втілити в життя давню мрію — пов'язати себе зі спортом. Зокрема, із легкою атлетикою. Займається з 13 років. Ось і не дивно, що вступила до магістратури на факультет здоров'я та фізичного виховання альма-матер. Притому зазначає: «Дві освіти в УжНУ? Інших варіантів навіть не розглядала! До іншого міста їхати не хотіла, а вдома прагнула навчатися в найпрестижнішому закладі, яким і є Ужгородський національний університет».

Вікторія також говорить, що вибір обох спеціальностей («Бан-

ківської справи» та «Фізичної культури і спорту») був за покликом душі, але другий — більш усвідомлений, оскільки стала дорослішою. І навіть тепер, коли через пандемію коронавірусу доводиться опановувати фах переважно дистанційно, наполегливо займається й доводить: навчатися ніколи не пізно! Хоче не просто мати диплом. Мріє займатися спортивною діяльністю. А поки до спорту заохотила доньку, яка полюбила художню гімнастику. Сама ж займається бігом для себе, а не для певного рекордного результату. У щільному робочому графіку В.Мавроматі завжди знаходить час для рухової активності, постійно в автомобілі возить із собою форму. У це важко повірити, якщо згадати: Вікторія повернулася до улюбленого заняття справді після 15 років перерви!

«Перші 500—600 метрів далися вкрай важко. Та це мотивувало ще більше займатися. І за пів року підготовки вийшла вже на довгі дистанції», — говорить випускниця й водночас студентка УжНУ. Ба більше, підкорює напівмарафон. Приблизно місяць тому пробігла рекордні для себе 21 кілометр і 97 метрів. На досягнутому зупинятися не збираєть-

ся. Вікторія просто народжена бігати, рухатися до безмежних можливостей. Невипадково й на робочому столі здобувачки другого фаху в нашому університеті лежить однойменна книжка Крістофера Макдугала: «Народжені бігати. Рух до безмежних можливостей».

Озброюючись життєвою філософією, яка базується на руховій активності, Вікторія всім радить: «Не бійтеся змін, не бійтеся виходити із зони комфорту. А біг — чудовий мотиватор для впевненого руху вперед. Він дозволяє бути щасливим».

Так само з нагоди 75-річчя альма-матер В.Мавроматі бажає щастя рідному університетові: «УжНУ — не щось аморфне, розмите. Це конкретні, багаті досвідом та енергією люди, це неповторна атмосфера, відчуваючи яку, ми, студенти й випускники, стаємо особливими. По-справжньому задоволені. І я просто щаслива: мала й маю змогу пережити тепер ще раз чудовий період — період студентства. Дякую наставникам, колегам-здобувачам фаху за унікальні роки навчання в стінах найсоліднішого навчального закладу краю!»

Володимир ТАРАСЮК,
«Погляд».

Вони теж тут навчалися!

Спогади — одне з найкращого, що є в житті людини. Вони дозволяють у будь-який момент поринути в прекрасне минуле. А як відомо, студентський період — особливо цікавий. Саме тому кожна мить під час навчання навечно закарбовується в пам'яті. До 75-ої річниці Ужгородського національного університету я разом із випускниками вишу різних років і поколінь вирішила розповісти про незабутнє в альма-матер.

Володимир Лазур, фізичний факультет, 1972 р.: «На момент мого вступу до університету тривав період становлення факультету. Із провідних наукових центрів приїжджали молоді фахівці. Саме вони закладали фундамент, який потрібен був для розвитку фізики в нас. І знаєте: досі пам'ятаю всіх тих світил і їх вагомий внесок у науку. Ось, до прикладу, із київського університету завітала Мотря Братійчук, створила в Ужгороді станцію спостережень за штучними супутниками Землі, що згодом переросла в потужну лабораторію космічних досліджень. Та найбільше мені запам'ятався професор Юрій Ломсадзе. Навіть якщо він запізнювався, ми готові були чекати весь день, аби тільки мати пару з «Квантової механіки». Кожного року в нас організовували щонайменше 3 всесоюзні конференції за різними напрямками сучасної фізики. У ті часи ми вже могли слухати спецкурси світових лідерів у різних галузях, учитися у фундаторів, рівнятися на них, дискутувати, дізнаватися про передові наукові ідеї з перших вуст. Для нас тоді відпочинком слугували різні гуртки та клуб «Єврика», де здобували нові знання з превеликим задово-

ленням. Студенти працювали в інтернаціональних загонах. Ось і я разом із хлопцями й дівчатами з інших факультетів поїхав підкорювати Високі Татри. Тиждень там працювали, а потім за зароблені кошти два тижні відвідували визначні місця Чехословаччини. Крім того, ми влаштовували різноманітні конкурси між представниками загонів з інших країн. Раніше не існувало таких систем комунікації, як нині, але все ж організовували в гуртожитках танцювальні вечори».

Світлана Ковач, медичний факультет, 1984 р.: «Спочатку навчатися було складно, ми читали всього «зубрили», аби стати компетентними. Ніколи не могли собі дозволити прийти не підготовленими на пару. Згодом до університетського формату навчання потім уже звикли й діставали задоволення від занять. До речі, здобували фах безкоштовно, кожен отримував стипендію. Найважливіше тоді — повне забезпечення підручниками. Одроз, 1 вересня, щороку нам видавали потрібну літературу, тож навіть для написання реферату не обов'язково доводилося йти до бібліотеки. Викладачі подавали на лекціях весь необхідний матеріал для навчання та складання сесії. Аби підготуватися — вистачало й конспектів. Мій улюблений предмет — анатомія. Її викладали в обласній лікарні. А як відбувалися ці практичні — напевно, пам'ятатимуть завжди, адже із захопленням виконувала всі завдання. Одроз після першого курсу в нашому молодіжному житті з'явилися студзагони: мали місяць відпрацювати на якомусь підприємстві. Це був цікавий і веселий досвід, оскільки там перебували разом з одногруппниками. Ще брали участь у різних демон-

страціях на Театральній площі в Ужгороді з транспарантами. Досі пам'ятаю: ходили в однакових спортивних костюмах: дівчата, зокрема, — у червоних штанах із білим верхом. Відрадно, що тривають зустрічі однокурсників. Торік святкували свої «35» після випуску з університету, до того робили такі заходи через 10, 15 та 25 років».

Ольга Кемінь, математичний факультет, 1987 р.: «Нині в студентів практика наприкінці навчального року, а ми їздили в будівельні загони. Ті, хто постійно відпрацьовував улітку тут, потім мав змогу поїхати в такий же «стройотряд» за кордон. Це вважалося престижним. Важко було писати дипломну роботу, тема якої стосувалася інформатики. Адже в той час ґрунтовних праць не мали, тому в читальному залі гуртожитку я провела багато часу. Але ми й відпочивали! Щороку був Тиждень матфаку: усі курси готували різні виступи, улаштували спортивні змагання та навіть пікнік у парку. Виявили себе у футболі, оскільки наша команда дівчат змагалася з викладачами-чоловіками нарівні. Особливо приємно, що два роки тому мене запросили на 50-ліття математичного факультету. Незвично було спілкуватися з наставниками в такому форматі, але вийшла надзвичайно цікава зустріч, адже саме завдяки своїм педагогам ми досягли мети».

Роман Кенідра, фізичний факультет, 1995 р.: «Можливо, тепер це звучить дивно, але навчання в університеті в мене найбільше асоціюється з бібліотекою. Ми проводили багато часу в читальних залах у гуртожитку й навіть на «Скалці». Знання здобували з книжок, які тепер часто замінює Інтернет. Але точно не навчанням еди-

ним жили з одногруппниками. Приділяли увагу й спорту. Я не уявляв тижня без занять у «качалках», як ми називали тоді нинішні тренажерні зали. Із хлопцями намагалися досягнути бажаних результатів у різних сферах. Та певно, найкраще в студентському житті — поїздки на природу. Майже все літо проводили на «Скалці». Жили в тих будиночках, організовували спортивні змагання й просто відпочивали з друзями».

Оксана Пачута, юридичний факультет, 2004 р.: «Чітко пригадую перші дні в університеті. Можливо, комусь урізалися в пам'ять конкретні лекції чи викладачі, а мені... — аудиторії. Ось уявіть: дівчинка з маленької школи в селі вступає до такого великого університету! Коли вперше ввійшла, як тоді думала, до класу, довго не могла повірити, що все це відбувається зі мною насправді. Пари, певно, як багатьом із тогочасних студентів, здавалися трохи складними та нецікавими, але прийняла правильне рішення. Дякую викладачам за можливість ще за тих часів на практичних відчутти себе хоч трішки фахівцем юридичної сфери».

Олександр Балега, інженерно-технічний факультет, 2012 р.: «Довго вагався, який же спогад краший: отримання хороших балів чи стипендії? Жартую! Учитися, звичайно, було цікаво, особливо коли знаєш, про що мрієш і маєш невеличку фінансову мотивацію. Важливо: викладачі любили свою роботу і їхнє бажання навчити чогось спонукало нас плідно працювати. Для налагодження контактів, створення неформальної обстановки щороку влаштовували Вечір кафедр електронних систем. Ще добре пам'ятаю: першу курсову роботу писав у бібліотеці, а вже

надалі мав змогу користуватися онлайн-джерелами. Найбільше задоволення приносила організація студентського життя. Я був головою профбюро факультету й жодного разу не жалкував, що спробував себе на такій посаді. Разом із профкомом тричі їздили на море, каталися на лижах і реально «круто» навчилися відпочивати та організовувати дозвілля для інших. І хай би скільки років не минуло, упевнений: не забуду цих моментів».

Вікторія Руснак, філологічний факультет, 2019 р.: «На відділенні журналістики, яке обрала, мені завжди цікавішою видавалася практика. Пам'ятаю, коли робили перший сюжет. Нас поділили на групи по 4—5 осіб. Ось так, командою, і штатив розкладали. Звичайно, були ще далекі від того, як робити справжні новини, утім, здобули перший безцінний досвід. Або ж, уявіть, коли отримували завдання знайти для матеріалу тему «під ногами». Нас учили цікавитись усім. І шукати приводи для медійного виступу там, де, здавалося б, їх немає. Також цікаво було брати участь у різних літературних вечорах, відвідувати конференції та інші заходи. Яскравих моментів вистачало, а головне — УжНУ закла фундамент, без якого значно важче опановували б справжні ази професії».

Що варто додати до сказаного? Слова Скрибіна «місця щасливих людей», відповідно до спогадів випускників, є втіленням нашого університету. Сподіваємося: і нинішні та майбутні студенти пронесуть усі ті теплі моменти крізь роки й пишатимуться, що навчалися в Ужгородському національному університеті!

Вікторія КЕНІДРА,
студентка
відділення журналістики.

«...збирав сливи, а поштарка принесла листівку-повідомлення від УжДУ...» Мандрівний шлях Івана Мандрика довжиною в 75!

«Що буде з тим дівчаком, коли виросте? Треба його кудись подіти, то й відкрили університет», — так жартують про історика-гунгаролога, професора, адміністратора вищої школи, доктора історичних наук Івана Мандрика, котрий відсвяткував, як і УжНУ, 75-ий день народження.

— Розкажіть, із чого розпочалася Ваша історія до історії...

— Спонукала заполітизованість післявоєнного суспільства. Я виріс в українсько-угорському селищі Вишково. Ще застав той час, коли старші люди говорили між собою: американці прийдуть. Слухав радіо, зокрема «Свободу», де повідомляли багато про міжнародні події. Це був перший мотив. Другий — я надто любив книжки. У школі із захопленням читав «Війну і мир», «Тихий Дон». Коли ходив у 9—11 класи, учитель надавав університетські підручники з

історії, був найкращим читачем бібліотеки. А третя причина — чудові наставники, котрі зуміли зацікавити. Тому й обрав історичний факультет УжДУ.

— Що найбільше приваблює у викладанні?

— Спілкування з людьми. Більше подобається навчати, ніж досліджувати. Коли писав кандидатську й докторську, то багато працював у зарубіжних архівах та бібліотеках, знаходив чимало цікавих подій та фактів. Як педагог, люблю, коли здобувачі фаху ставлять запитання під час пари. Жартома закликаю студентів: «Ви прибийте мене до дошки запитаннями, аби не зміг відповісти. Змусьте мислити».

— Мабуть, ці ж чинники мотивують Вас продовжувати викладання й тепер...

— Безперечно. Бачу зв'язок, реальне значення й підсумки того, чого навчив. Нещодавно помітив: мої думки тридцятирічної давності, часто неприче-

сані, як казали класики, використовують і тепер.

— Яке Ваше джерело води, себто де шукаєте натхнення для викладання?

— Уважаю: до кожної лекції потрібно готуватися впродовж усього творчого життя. Це мене мотивує. Адже викладач завжди має працювати над собою. Ще й тому, що з'являється нова література, нові ідеї. Подобається: можна аналізувати, висловлювати власні думки. Ми виховувалися в марксистському дусі. Тому від західних досліджень були повністю відрізними. А нині маємо доступ до різних філософських концепцій та публікацій.

— Легко знаходите спільну мову зі студентами?

— Легко, слід просто залишатися доброзичливим. А ще — вимогливим не лише до молоді, а й до себе. Хочу, аби студенти зрозуміли те, що прагну їм донести. Оцінка знання, на мій погляд, не має вагомого значення. За всі роки викладання жодного разу не конфліктував зі здобувачами фаху. За 50 років праці не траплялося, щоб на мене хтось «знизу» жалівся за необ'єктивність чи несправедливість, принаймні не чув про таке. Не зірвав жодну пару. Ніколи не хворів.

— Студент колись і тепер. Що змінилося?

— Колись молодь багато читала, була активною в гуртках, громадському житті. Свого часу керував студентським науковим товариством. У 1966 році я був одним з організаторів II Всесоюзної конференції юних археологів. Ми ще й підробляли на літніх канікулах. Хто де, а я — у туризмі.

— 8 років Ви очолювали фа-

культет. Яким труднощам доводилося давати відсіч?

— Це були складні роки... Кінець 90-их — початок 2000-их. Ще відчувався пострадянський відгомін. Утім, з'явилася свобода думки, наукових досліджень та викладу матеріалу, зникла дрібязкова опіка над студентами та викладачами. Не обмежував колег у тому, що і як їм доносити до молоді. Тоді розширилися вивчення історії України, археологічні розкопки, етнографічні пошуки. Із древнього Китаю збереглася приказка: «Щоб ти жив у вік великих змін». Використовують її як найбільше прокляття, коли не знаєш, як діяти.

— Пам'ятаєте свій перший день в УжНУ?

— Були великі черги, як і в усьому Радянському Союзі. Приймальна комісія працювала в корпусі хімічного факультету. Пам'ятаю, лаборантка сказала: «Ви не маєте шансу, бо одразу після школи». Тоді таких називали «п'ятипроцентниками». Складав 7 іспитів. Тепер, на щастя, студенти й не знають, що це таке. Хлопці приходили вчитися після служби в армії, а дівчата мали бодай два роки стажу роботи на виробництві. Не забуду тієї радості, коли 23 серпня 1963-ого біля хати збирав сливи, а поштарка принесла листівку-повідомлення від УжДУ, що я вступив.

— 75 років Вам, стільки ж — університету. Як Вам такий ровесник?

— Пам'ятаю з дитинства: у кінці 50-их щороку 3—4 випускники альма-матер поповнювали вчительський склад рідної вишківської школи. Мої доньки вчилися в УжНУ, а тепер тут здобувають фах уже внуки.

— Три чверті століття — це багато?

— Якщо для змін, то так. А їх — чимало. І якісних, і кількісних. Тоді було лише 8 факультетів. Бурхливо виш почав розвиватися в 60-их роках під керівництвом професора Дмитра Чепура, тодішнього (п'ятого!) ректора. Колись на історичний факультет набирало 25 осіб, потім 40, але максимум 75. Збулася фактично столітня мрія всіх закарпатців: здобути освіту вдома. Про це не потрібно забувати. Подекуди відчував провінційність, та коли на 3 курсі поїхав на конференцію до Львівського університету — переконався: моя доповідь нічим не гірша від колег з інших вишів.

— Серед найбільших досягнень УжНУ які відзначите?

— У нас працює найбільший колектив в області. Альма-матер забезпечує кваліфікованими кадрами Закарпаття й не тільки. Університет має визнання. Випускники — у всьому світі. 5 моїх вихованців обиралися до Верховної Ради України.

— Яким бачите університет через 50 років?

— Таким, який процвітає. Однак про це складно говорити. Залежить від багатьох чинників. Прогрес має бути. Я б хотів більше наукового обладнання, необхідно розвивати технічні науки. Гуманітарні в нас уже на непоганому рівні. Реальне життя саме визначить пріоритети.

— Вітаю з днем народження. Бажаю з такою ж наснагою й далі мандрувати життєвою стежиною!

— Дякую. Усіх ужнівців вітаю з ювілеєм нашого закладу!

Тетяна ЛЕСЮК,
«Погляд».

АНЕКДОТИ

Освіта потрібна не для «кірочки», а для кори головного мозку.

Цікавість — не гріх, а спосіб освіти.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Читайте «Погляд» на сайті Ужгородського національного університету за покликанням: www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-poglyad/issues. А з найважливішими матеріалами номера ознайомлюйтеся на сторінці газети в соціальній мережі «Фейсбук»: www.facebook.com/uzhnu.poglyad.

КРАЩИЙ МАТЕРІАЛ

Кращий матеріал «Погляду» в #9 (238) — «Що в спадок залишили нам предки?..» Мирослави Гараздій.

Найрейтинговішим за кількістю переглядів у соціальній мережі «Фейсбук» є публікація Тетяни Лесюк «Гутен таг». Кохання під грифом «іноземні...»

Вітаємо авторок!

Народитися, побудуватися й посадити собі дерево

Ужнівці долучилися до акції «Озеленення Закарпаття»

Стати частиною всеукраїнського рекорду та корисно відсвяткувати ювілейний, 75-ий, день народження університету — два мотиватори, які зібрали представників УжНУ для доброї справи: висадження дерев. А територія біля вишу на «БАМі» стала однією з трьох локацій в Ужгороді, де тривала масштабна акція «Озеленення України».

Проректор з адміністративно-господарської роботи УжНУ Дмитро Сойма розповів: «Із посадковим матеріалом допомогли лісівники (передали близько ста саджанців), а наш Ботанічний сад виділив 620 куштів. Утім, акція — лише початок. Плануємо закласти парк із нагоди 75-річчя!» До слова, дерева для парку досаджуватимуть у квітні наступного року. Тоді ж зроблять і доріжки та поставлять лавиці.

Нагадаю: ініціатива «Озеленення України» була запланована на весну 2020-ого, але тоді розпочався карантин. Тож акцію

перенесли на жовтень. «Та через нові карантинні обмеження довелось збавити оберти й тепер, бо головне — безпека та здоров'я. Люди поділені на групи, карантинних обмежень дотримуються», — наголосила координаторка акції на «БАМі», помічниця ректора Крістіна Товт. Садили бирючину, горіх лісовий, клен, самшит, туї тощо на під'їзній доріжці, навпроти корпусу «Г» і на внутрішніх територіях УжНУ.

Завгосп інженерного корпусу пані Наталія зауважила: «Дбаємо про озеленення вишу, тепер саме саджаю кущ самшиту. Скільки дерев за день можемо висадити? Ніколи рахувати! Працюємо дружною, веселою командою».

Дмитро Чечко, столяр інженерно-технічного факультету, додає: «Колись садили сакури біля стоматологічного факультету й гуртожитку №4. Нині йду додому тими шляхами й так радію, що долучився до створення

цієї краси. Тепер продовжуємо».

Попри те, що навчання дистанційне та багато хто поїхав додому, акція зібрала й студентів. Другокурсник спеціальності «Лісове господарство» УжНУ Сергій Шпонтант зауважив: «Оскільки обраний фах близький до події — не міг

не прийти. Хочу бачити УжНУ ще кращим і ще більше засадженим деревами».

Лише в Ужгороді й на його околицях активісти висадили майже 1500 саджанців. А в Україні за добу — рекордний мільйон. **МИРОСЛАВА ГАРАЗДІЙ,** «Погляд».

ПОГЛЯД

Орган вченої ради Ужгородського національного університету. Замовлення № 3835. Ціна — безкоштовно. Виходить щомісяця. Номер підписано до друку 27.10.20. Засновник і видавець — ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 88003, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46. Номер надруковано у видавництві «А-Прінт»; 46010, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 28. Тел.: (352) 52-27-37, 067-350-17-94. Наклад — 1000 примірників. Формат А 3, 2 ум. друк. арк. Реєстраційне свідоцтво ЗТ № 449/41 від 7.02.2008. Відповідальність за зміст публікацій покладається на авторів. Відповідальна за випуск номера: М.Б.Гараздій.

Головний редактор:
В.Ю.ТАРАСЮК.

Художній редактор, кореспондент:
Т.М.ЛЕСЮК.

Коректор:
М.Б.ГАРАЗДІЙ.

Адреса редакції: 88016, м. Ужгород,
вул. Університетська, 14 (ауд. 424).

Поштова скринька:
poglyad@uzhnu.edu.ua

Телефон редакції:
067-880-85-71.